

ORİJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/nurses.2025-108565

Birinci ve Son Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik İmajları ve Profesyonel Değerleri: Tanımlayıcı Araştırma

Comparison of Nursing Images and Professional Values of First and Final Year Nursing Students: A Descriptive Study

İlkin YILMAZ^a

^aDokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları AD, İzmir, Türkiye

Bu çalışma, 3. Uluslararası 5. Ulusal Hemşirelik Tarihi Kongresi'nde (2-4 Kasım 2023, Online) sözlü olarak sunulmuştur.

ÖZET Amaç: Araştırmanın amacı, birinci ve son sınıf hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik imajı ile profesyonel değerleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Kesitsel, tanımlayıcı nitelikteki araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde 2022-2023 eğitim-öğretim yılı sonunda 278 gönüllü öğrenci ile yürütülmüştür. Veriler, Tanımlayıcı Özellikler Formu, Profesyonel Hemşirelik Değerleri Ölçeği-Revize (PHDÖ-R), Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Ölçeği (HMYİÖ) kullanılarak online olarak toplanmış, SPSS v.24.0 ile analiz edilmiştir. **Bulgular:** Birinci (n=67, %62,0) ve son sınıf (n=110, %64,7) öğrencilerin çoğu hemşireliğe bakış açılarının lisans öğrenimi sırasında olumlu yönde değiştiğini bildirmiştir. Öğrencilerin PHDÖ-R puanı 103,27±17,17, HMYİÖ puanı 145,70±11,24'tür. Sınıflar arasında PHDÖ-R toplam puanı, bakım verme, profesyonellik, aktivizm, adalet alt boyutları ile HMYİÖ toplam puanı, mesleki nitelikler, eğitim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (p>0,05). Birinci ve son sınıflar arasında PHDÖ-R güven, HMYİÖ çalışma koşulları, cinsiyet, mesleki statü, dış görünüm alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<0,05). PHDÖ-R ve HMYİÖ toplam puan ortalamaları arasında birinci sınıf öğrencilerinde zayıf, son sınıf öğrencilerinde orta düzeyde doğrusal bir ilişki bulunmaktadır (p<0,05). **Sonuç:** Öğrencilerin imaj algıları iyi düzeyde olup profesyonel değerleri düzeyin üzerindedir. Son sınıf öğrencilerinin imaj ve profesyonel değer puanları ile ölçekler arasındaki ilişki daha yüksek düzeydedir. Profesyonel davranışlar ve imaj algısının gelişmesinde düzenli takip, danışmanlık ve ilgili derslerin sürekliliğinin sağlanması önerilmektedir.

ABSTRACT Objective: The study aimed to examine the relationship between nursing image and professional values among first- and final-year nursing students. **Material and Methods:** This cross-sectional and descriptive study was conducted with 278 volunteer students from the nursing faculty of the Dokuz Eylül University at the end of the 2022-2023 academic year. Data were collected online using a Descriptive Characteristics Form, the Professional Nursing Values Scale-Revise (PNVS-R), and the Nursing Profession Image Scale (NPIS), and analyzed with SPSS v.24.0. **Results:** The majority of first-year (n=67, 62.0%) and final-year (n=110, 64.7%) students reported that their perspective on nursing had improved positively during their undergraduate education. The students' PNVS-R score is 103.27±17.17, and their NPIS score is 145.70±11.24. No statistically significant differences were found between the groups in total PNVS scores or the subdimensions of caring, professionalism, activism, justice, as well as in total NPIS scores or the subdimensions of professional qualifications and education (p>0.05). However, significant differences were observed between first- and final-year students in the PNVS trust, NPIS working conditions, gender, professional status, and appearance subdimensions (p<0.05). A weak positive correlation was found between total PNVS-R and NPIS scores for first-year students, while a moderate positive correlation was observed for final-year students (p<0.05). **Conclusion:** Students have a good perception of nursing image, and their professional values exceed the scale average. The relationship between image and professional values is stronger in final-year students. Regular follow-up, mentorship, and course continuity are recommended to enhance professional behavior and image.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik imajı; hemşirelik öğrencileri; profesyonel değerler

Keywords: Nursing image; nursing students; professional values

Correspondence: İlkin YILMAZ

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları AD, İzmir, Türkiye
E-mail: ilkinyilmaz85@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 17 Jan 2025

Received in revised form: 25 May 2025

Accepted: 26 May 2025

Available online: 13 Aug 2025

2146-8893 / Copyright © 2025 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

İmaj, bir kişinin, bir grubun veya kurumun başkalarında yaratmak istediği izlenim olarak tanımlanmaktadır.¹ Hemşirelik imajı ise toplumun hemşirelik mesleğine duyduğu saygı, hemşirelerin toplumdaki sosyal statü, yetenek ve davranışları hakkında düşünülen ve paylaşılan düşünceler olarak ifade edilmekte olup mesleğin sosyal statüsünü gösteren temel unsurlardan biridir.² Hemşirelik imaj algısı toplumda kişiden kişiye değişmekte, hatta diğer sağlık çalışanları arasında bile farklılaşabilmektedir. Hemşireler, toplum içinde, günümüzde bile sadece tansiyon ölçen, kan alan, tedavi yapan bir meslek üyesi olarak görülmektedir.³⁻⁵ Dolayısıyla, hemşirelerin hizmet verdiği grup ve diğer sağlık personelleri arasındaki imaj algısı değişimi, ancak hemşirelerin öğrencilik yaşantılarında aldıkları eğitimi profesyonel meslek yaşantılarına yansıtabilmesiyle mümkün olabilmektedir.⁶ Toplumdaki bakış açısı farklılıklarının, başka bir deyişle hemşirelik imaj algısının değiştirilmesinde hemşirelerin profesyonel değerlerinin yüksek düzeyde olması önem kazanmaktadır.^{6,7}

Değerler, bireylerin, grupların veya toplumların önemseydiği ve davranışlarına yansıttığı inançlar, gelenekler, özellikler ya da amaçlardır.⁸ Profesyonel değerler, meslek üyelerinin mesleklerini benimsemelerine ve mesleki performanslarını şekillendirmelerine yardımcı olmak için bir bakış açısı sunan rehber ilkelerdir.^{8,9} Hemşirelik mesleğinin temel değerleri insan onuru, eşitlik, sosyal adalet, özgecilik, estetik, doğruluk ve özgürlüktür.⁹ Ayrıca hemşirelerden şefkatli, adanmış, empatik, iyi iletişim kurabilen, çalışkan, yardımsever, dürüst, bilgili, profesyonel, saygılı, güvenilir ve anlayışlı olmaları da beklenir.¹⁰⁻¹² Hemşirelerin profesyonel değerlerini tanımları ve profesyonel davranışlarına olan etkilerini anlamaları profesyonel yaşantı ve imaj sunumunda rol oynayan en önemli faktörlerden biridir.⁵ Hemşirelikte profesyonel değerler tıpkı hemşirelik imajının gelişmesinde olduğu gibi lisans eğitim yaşantısında öğrenilmektedir. Özellikle klinik uygulamalarda gözlem, deneyim ve akademisyen rehberliği profesyonel değerlerin kazanımında büyük rol oynamaktadır.¹³

Hemşirelik öğrencilerinin mezun olur olmaz mesleğe başlamak üzere eğitim aldığı düşünüldüğünde öğrencilerin birinci sınıftan son sınıfta mezuniyet aşamasına kadar arada geçen sürede imaj

algılarının değişmesi, profesyonel değerlerinin gelişmesi beklenir.^{6,13-16} Eğitim sürecinde profesyonel değerlerini benimseyebilen öğrenciler hemşireliği profesyonel bir meslek olarak daha kolay benimseyebilir ve hemşirelik imaj algılarını değiştirebilir. Hemşirelik öğrencilerinde hemşirelik imajı ve hemşireliğin profesyonel değerleri oldukça sık çalışılan konular olmakla birlikte hemşirelik imajının ve profesyonel değerlerin ilişkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.¹⁴⁻²⁴

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik lisans eğitiminin ilk yılında olan öğrenciler ile hemşirelik eğitimi tamamlamak üzere olan son sınıf öğrencilerde hemşirelik imajı ve profesyonel değerleri karşılaştırmak ve aradaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır.

Hipotezler

1. Birinci sınıf öğrenciler ile dördüncü sınıf öğrencilerin hemşirelik imajı düzeyleri arasında fark vardır.
2. Birinci sınıf öğrenciler ile dördüncü sınıf öğrencilerin profesyonel değer düzeyleri arasında fark vardır.
3. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerleri ile imaj düzeyleri arasında doğrusal bir ilişki vardır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN TÜRÜ

Tanımlayıcı, kesitsel nitelikte bir araştırmadır.

ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi 2022-2023 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılı birinci sınıf ve son sınıfta okuyan toplam 500 öğrenci, örneklemini ise gelişigüzel örnekleme yöntemi ile gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden 278 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul etmek istemediğini araştırmanın herhangi bir aşamasında sözlü ya da yazılı beyan eden öğrenciler (n=222) araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmaya katılan tüm öğrenciler tarafından tüm formlar doldurulmuş olup eksik veri bulunmamıştır.

VERİ TOPLAMA

Araştırma, 9 Mayıs 2023-30 Haziran 2023 tarihleri arasında yürütülmüş olup verilerin toplanmasında Tanıtıcı Özellikler Formu, Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Ölçeği (HMYİÖ) ve Profesyonel Hemşirelik Değerleri Ölçeği-Revize (PHDÖ-R) kullanılmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Tanıtıcı Özellikler Formu: Formda, öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, mesleğe bağlılık ve mesleği sevmeye düzeyi ve mesleğe bakış açılarını değerlendiren maddeler yer almaktadır.

Profesyonel Hemşirelik Değerleri Ölçeği-Revize: Ölçek, Weis ve Schank tarafından geliştirilmiş olup Geçkil ve ark. tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır.^{13,25} Ölçek 26 maddeden oluşmakta olup 5'li Likert tipindedir (Önemli değil=1, Biraz önemli=2, Önemli=3, Çok önemli=4 ve Oldukça önemli=5). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 26 ve alınabilecek en yüksek puan 130'dur. Ölçeğin orta puanı 76 olup orta seviye olarak değerlendirilmektedir. Yüksek puan profesyonel değerlerin yüksek olduğunu göstermektedir. ölçeğin bakım verme, profesyonellik, aktivizm, adalet ve güven alt başlıkları bulunmaktadır. Cronbach alfa değeri 0,92 olarak bulunmuş olup ölçeğin yüksek geçerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu bildirilmiştir.¹³ Mevcut araştırmada, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,94 olarak bulunmuştur.

Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Ölçeği: Ölçek Dost ve Bahçecik tarafından geliştirilmiştir.²⁶ Ölçek 42 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipi (Kesinlikle Katılmıyorum=1, Katılmıyorum=2, Kararsızım=3, Katılıyorum=4, Tamamen Katılıyorum=5) yapıya sahiptir. Ölçek mesleki nitelikler, çalışma koşulları, cinsiyet, eğitim, mesleki statü ve dış görünüm olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 42-210 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça hemşirelerin mesleki imaj algıları da olumlu yönde artmaktadır. Ölçekten alınan puanlar 42-75 arası ise "çok zayıf imaj algısı", 76-109 arası ise "zayıf imaj algısı", 110-143 arası ise "orta düzey imaj algısı", 144-177 arası ise "iyi imaj algısı" ve 178-210 arası ise "çok iyi imaj algısı" olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,88 olarak bulunmuş olup ölçeğin yüksek ge-

çerlilik ve güvenilirliğe sahip olduğu bildirilmiştir.²⁶ Mevcut araştırmada, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,66 olarak bulunmuştur.

ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI

Araştırmaya başlamadan önce etik kurul ve kurum izinleri ile ölçeklerin kullanımı için yazarlardan izin alınmıştır. Öğrencilere derslerin bitiminde, ders aralarında sözel ve yazılı bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler için ilgili derslik ekranına Google Forms üzerinden oluşturulan araştırma formuna ait QR kod yansıtılmış ve öğrencilerin cep telefonları ile bu kodu taratarak araştırma formlarını doldurmaları istenmiştir. Araştırma formlarının online doldurulmasının istenmesinin sebebi kağıt atık üretmemek ve doğayı korumaktır. Araştırma verileri, öğrencilerin ders akışlarını aksatmayacak şekilde toplanmıştır. Öğrencilerin anonimliğinin sağlanmasında formlara ad ve soyadlarının baş harfleri, okul numaralarının son 3 hanesini yazmaları istenmiştir.

Araştırmanın yürütüldüğü hemşirelik fakültesinde öğrencilerin profesyonel değerlerinin gelişmesi ve imaj algılarının değişmesi için birinci sınıfta "Hemşireliğin Kavramsal Çerçevesi ve Tarihi", ikinci sınıfta "Hemşirelikte Etik" ve "Hemşirelikte Profesyonellik" dersleri müfredata entegre olarak zorunlu ders kapsamında verilmektedir.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi SPSS (24.0 for Windows) programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik dağılım, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri arasında öğrencilerin mesleği sevmeye ve mesleğe bağlı hissetme durumu ile PHDÖ-R ve HMYİÖ alt boyut ve ölçek toplam puanları arasında karşılaştırma yapmak için bağımsız gruplarda t-testi; birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerin PHDÖ-R ve HMYİÖ toplam puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmanın yapılabilmesi için Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Ku-

rulundan etik onay alınmıştır (tarih: 5 Temmuz 2023; no: 2023/22-03). Araştırmanın yürütüldüğü Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nden kurum izni alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler için yazarlardan yazılı olarak ölçek kullanım izinleri alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden sözlü ve yazılı onam alınmıştır. Araştırma onam formu, Google Forms aracılığıyla hazırlanan anketin ilk sayfasına yerleştirilmiş ve katılımcılara "araştırmaya katılmayı kabul ediyorum" ifadesiyle bir onay kutusu sunulmuştur. Onay kutusunu işaretlemeyen bireyler anket formunu doldurmamış ve araştırmaya dâhil edilmemiştir. Araştırma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalaması $21,57 \pm 2,06$ 'dır. Öğrencilerin %64,7'si ($n=180$) kadındır. Birinci sınıf öğrencilerinin ($n=108$) %62,0'si ($n=67$) ve son sınıf öğrencilerinin ($n=170$) %64,7'si ($n=110$) hemşireliğe bakış açısının hemşirelik bölümüne gelmeden önce sahip oldukları bakış açısına kıyasla olumlu yönde değiştiğini bildirmiştir (Tablo 1).

Tablo 2'de birinci ve son sınıf öğrencilerin mesleği sevmeye ve mesleğe bağlı hissetme durumları verilmiştir. Birinci ve son sınıf hemşirelik

TABLO 1: Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı

Değişkenler	$\bar{X} \pm SS$	Minimum-maksimum
Yaş (yıl)	$21,57 \pm 2,06$	18-33
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	180	64,7
Erkek	98	35,3
Hemşirelik mesleğine bakış açısının hemşirelik bölümüne gelmeden önce sahip oldukları bakış açısına kıyasla değişim yönü		
Birinci sınıf ($n=108$)		
Olumlu	67	62,0
Olumsuz	14	13,0
Aynı	27	25,0
Dördüncü sınıf ($n=170$)		
Olumlu	110	64,7
Olumsuz	44	25,9
Aynı	16	9,4

SS: Standart sapma

TABLO 2: Öğrencilerin mesleği sevmeye ve mesleğe bağlılık hissetme durumları

Değişkenler	Birinci sınıf ($n=108$)	Dördüncü sınıf ($n=170$)	Test değeri, p değeri
	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	
Mesleği sevmeye durumu (0-10 pn)	$6,68 \pm 2,23$	$6,75 \pm 2,39$	$t=-0,236$; $p=0,814$
Mesleğe bağlı hissetme durumu (0-10 pn)	$6,73 \pm 2,21$	$6,77 \pm 2,31$	$t=-0,140$; $p=0,889$

SS: Standart sapma

öğrencilerinin mesleği sevmeye durumları ($6,68 \pm 2,23$ ve $6,75 \pm 2,39$) ile mesleğe bağlı hissetme durumları ($6,73 \pm 2,21$ ve $6,77 \pm 2,31$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır (hepsi için $p>0,05$).

Öğrencilerin PHDÖ-R puanı $103,27 \pm 17,17$, HMYİÖ puanı $145,70 \pm 11,24$ olarak bulunmuştur. Birinci ve son sınıf öğrencileri arasında PHDÖ-R toplam puanı ($101,45 \pm 17,98$ ve $104,42 \pm 16,59$), bakım verme ($32,45 \pm 5,67$ ve $32,88 \pm 5,34$), profesyonellik ($26,98 \pm 4,59$ ve $27,59 \pm 5,56$), aktivizm ($19,29 \pm 4,39$ ve $19,70 \pm 3,44$), adalet ($11,85 \pm 2,35$ ve $12,03 \pm 2,07$) alt boyutları, HMYİÖ toplam puanı ($144,84 \pm 11,32$ ve $146,25 \pm 11,19$), mesleki nitelikler ($44,96 \pm 4,20$ ve $45,43 \pm 5,32$) ve eğitim ($19,82 \pm 1,55$ ve $19,54 \pm 2,24$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$, hepsi için). Birinci ve son sınıf öğrencilerin PHDÖ-R güven alt boyutu ($10,87 \pm 2,40$ ve $12,21 \pm 2,15$), HMYİÖ çalışma koşulları ($25,85 \pm 2,98$ ve $26,88 \pm 3,33$), cinsiyet ($27,24 \pm 4,63$ ve $22,44 \pm 6,10$), mesleki statü ($15,44 \pm 5,00$ ve $19,57 \pm 4,41$) ve dış görünüm ($11,51 \pm 2,33$ ve $12,38 \pm 2,39$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$, hepsi için) (Tablo 3).

Birinci sınıf öğrencilerinde PHDÖ-R ve HMYİÖ toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönde ve zayıf, son sınıf öğrencilerinde ise pozitif yönde ve orta düzeyde doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,278$, $r=0,426$; $p<0,05$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Hemşirelikte profesyonel değerlerin ve hemşirelik imajının gelişimi öğrencilik yaşantısı ile başlamakta ve gelişmektedir. Hemşirelik mesleğine hazırlanmada

TABLO 3: Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin PHDÖ ve HMYİÖ alt boyut ve toplam puan ortalamaları

Ölçekler ve alt boyutları	Birinci sınıf (n=108) X±SS	Dördüncü sınıf (n=170) X±SS	Test değeri, p değeri
PHDÖ			
Bakım verme (8-40 pn)	32,45±5,67	32,88±5,34	t=-0,645; p=0,519
Profesyonellik (7-35 pn)	26,98±4,59	27,59±5,56	t=-0,956; p=0,340
Aktivizm (5-25 pn)	19,29±4,39	19,70±3,44	t=-0,853; p=0,394
Adalet (3-15 pn)	11,85±2,35	12,03±2,07	t=-0,681; p=0,496
Güven (3-15 pn)	10,87±2,40	12,21±2,15	t=-4,839; p=0,000
Toplam puan (26-130 pn)	101,45±17,98	104,42±16,59	t=-1,411; p=0,159
Toplam puan tüm sınıflar (n=278)	103,27±17,17		
HMYİÖ			
Mesleki nitelikler (11-55 pn)	44,96±4,20	45,43±5,32	t=-0,780; p=0,436
Çalışma koşulları (10-50 pn)	25,85±2,98	26,88±3,33	t=-2,613; p=0,009
Cinsiyet (8-40 pn)	27,24±4,63	22,44±6,10	t=6,986; p=0,000
Eğitim (5-25 pn)	19,82±1,55	19,54±2,24	t=1,122; p=0,263
Mesleki statü (5-25 pn)	15,44±5,00	19,57±4,41	t=-7,206; p=0,000
Dış görünüm (3-15 pn)	11,51±2,33	12,38±2,39	t=-2,965; p=0,003
Toplam puan (42-210 pn)	144,84±11,32	146,25±11,19	t=-1,023; p=0,307
Toplam puan tüm sınıflar (n=278)	145,70±11,24		

SS: Standart sapma; t: Bağımsız değişkenlerde t testi; PHDÖ: Profesyonel Hemşirelik Değerleri Ölçeği; HMYİÖ: Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Ölçeği

TABLO 4: Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin PHDÖ ve HMYİÖ toplam puanları arasındaki ilişki

PHDÖ	HMYİÖ	
	Birinci sınıf	Dördüncü sınıf
Birinci sınıf	r=0,278; p<0,001	
Dördüncü sınıf		r=0,426; p<0,001

PHDÖ: Profesyonel Hemşirelik Değerleri Ölçeği;

HMYİÖ: Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Ölçeği

eğitim yaşantısında kazanılan değerler, hemşirelik imajını etkilemekte ve mesleğin profesyonel görünümüne katkıda bulunmaktadır. Araştırma, hemşirelik lisans eğitiminin ilk ve son yılında olan öğrenciler arasında hemşirelik imajı ve profesyonel değerleri karşılaştırmak ve aradaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır.

ÖĞRENCİLERİN HEMŞİRELİĞE YÖNELİK GELİŞTİRDİKLERİ BAKIŞ AÇILARI, HEMŞİRELİĞİ SEVME VE MESLEĞE BAĞLILIK DURUMLARI

Birinci ve son sınıf öğrencilerinin çoğunun hemşireliğe bakış açısının hemşirelik bölümüne gelmeden önce sahip oldukları bakış açısına kıyasla olumlu yönde değiştiği saptanmıştır. Hemşirelik öğrencilerinin mesleğe bakış açılarının değerlendirildiği araştır-

malarda öğrencilerin yarıdan fazlasının (%51,5-%79,3) mesleğe bakış açılarının olumlu olduğu bildirilmiştir.^{24,27} Yapılan araştırmalar incelendiğinde bulgularımızın literatürdeki araştırmalarla benzer nitelikte olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin mesleğe bakış açılarını, mesleği sevmе durumlarını pek çok faktör etkileyebilmektedir. Örneğin, eğitim süreçlerinde “Hemşireliğin Kavramsal Çerçevesi ve Tarihi”, “Hemşirelikte Etik”, ve “Hemşirelikte Profesyonelleşme” gibi dersleri almaları, bireysel ve kültürel olarak taşıdıkları çeşitli özellikler, mesleki derneklere üye olmaları, araştırma süreçlerine katılım sağlamaları, klinik uygulama deneyimlerinin olumlu olması gibi nedenler öğrencilerin mesleğe bağlanmalarını ve sevmelerini sağlayabilmektedir.^{16,24} Araştırma her ne kadar aynı öğrencileri birinci ve dördüncü sınıfta izleyecek şekilde longitudinal desenli bir araştırma planı dâhilinde tasarlanmamış olsa da öğrencilerin birinci sınıftan son sınıfa dek hemşirelik mesleğine yönelik geliştirdikleri bağlılık ve sevginin olumlu yönde artmasında standardize eğitim süreçlerinde alınan derslerin olumlu yönde katkısı olmuş olabilir.

Araştırmada, birinci ve son sınıf hemşirelik öğrencilerinin mesleği sevmе durumları ile mesleğe

bağlı hissetme durumları birbirine benzer ve orta düzeyin biraz üstünde bulunmuştur. Mesleği sevmeme, memnuniyet duyma gibi kavramları inceleyen araştırmalarda öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%51,8-84,4) hemşirelik mesleğini sevdiği, hemşirelik bölümünü okumaktan memnun olduğu (%81,93) ve mesleği isteyerek tercih ettikleri (%73,2) bildirilmiştir.^{16,17,28-30} Öğrencilerin lisans eğitimi boyunca hemşirelik mesleğine büyük oranda bağlılık duydukları ve mesleği sevdikleri görülmektedir. Öğrencilerin mesleğe bağlılıklarını güçlendirmede ve sevginin sürdürülmesinde eğitim önemli bir rol oynamış olabilir.

ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ DEĞERLERİ

Öğrencilerin profesyonel değer düzeyleri orta düzeyin üzerindedir. Literatürde profesyonel değerlerin incelenmesine yönelik yapılan araştırmalarda ölçek puan ortalamaları 90-120 arasında olup profesyonel değerlerinin orta-yüksek seviyede olduğu görülmektedir.^{16,20-24} Araştırma bulguları ve yapılan diğer araştırmaya sonuçlarına göre öğrencilerin hemşirelik profesyonel değer algılarının eğitim süreci içinde geliştiği ve oldukça iyi bir seviyeye yükseldiği, öğrenciler tarafından değerlerin benimsendiği dikkat çekmektedir.^{16,20-24} Öğrencilerin mesleği sevmeme, bağlılık hissetme ve mesleğe yönelik bakış açılarının olumlu yönde değişmesinin profesyonel değerleri benimsemesinde katkısı olmuş olabilir.

Öğrencilerin profesyonel değerler puan ortalamaları birinci sınıftan son sınıfa kadar nispeten artmış olmakla birlikte anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. Elmalı, Su ve Köse, Birimoğlu Okuyan ve ark. ile Peksoy ve ark. tarafından yapılan araştırmalarda son sınıf öğrencilerinin profesyonel değerlerinin birinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu, üst sınıflarda birinci sınıflara göre puanların arttığı bildirilmiştir.^{20,21,27,31} Bu araştırmaların aksine, Doğan ve ark. ile Köse Tosunöz tarafından yapılan araştırmalarda birinci sınıf öğrencilerinin değerlere ilişkin puan ortalamalarının son sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir.^{16,32} Literatürde mesleğe yönelik alınan eğitimin profesyonel değerleri geliştirdiği ve sınıf düzeyinin profesyonel değerlerde farklılık yarattığı vurgulanmaktadır.^{33,34} Diğer araştırmalarda olduğu gibi bizim araştırmamızda da mesleki değerlere ilişkin

kin sınıf düzeyine göre farklılıklar gözlenmesinin nedeninin öğrenim seviye farklılıkları ve bireysel değerlerin farklılığından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Birinci ve son sınıf öğrencileri arasında profesyonel hemşirelik değerleri ölçeğine ait bakım verme, profesyonellik, aktivizm ve adalet alt boyutlarının puan ortalamaları benzer bulunmuş, fakat güven alt boyutunda dördüncü sınıf öğrencilerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Doğan ve ark. tarafından yapılan araştırmada profesyonel değerlere ait tüm alt boyutlarda birinci sınıfların puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.¹⁶ Araştırmamızda Doğan ve ark.'nın sunmuş olduğu bulguların aksine, birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin profesyonel değerler alt boyutlarındaki puan ortalamalarının büyük ölçüde benzer olduğu, ancak güven alt boyutunda son sınıf öğrencilerinin daha yüksek puan aldığı gözlenmiştir.¹⁶ Bu sonuç, araştırmanın yapıldığı fakültede son sınıf öğrencilerin intörnlik uygulamasını deneyimlemeleri ile klinik deneyimlerinin artması profesyonel rol ve sorumlulukları daha iyi kavramalarına ve mesleğe ve kendilerine duydukları güven duygusunun pekişmesine yol açtığı düşünülmektedir. Birinci sınıf öğrencilerinde ise güven alt boyutunda daha düşük puan almaları mesleği yeni tanımaya başlamalarından kaynaklanmış olabilir.

ÖĞRENCİLERİN HEMŞİRELİK İMAJI

Öğrencilerin imaj algıları iyi seviyededir. Öğrencilerin hemşirelik imajı puan ortalamaları birinci sınıftan son sınıfa kadar nispeten artmış görünmektedir. Öğrencilerin hemşirelik mesleğine yönelik imaj algılarını inceleyen araştırmalarda imaj algı seviyesinin orta düzeyde bulunduğu araştırmalar bulunmakla birlikte düşük seviyede olduğu belirlenen araştırmalar da yer almaktadır. Sümen ve ark., Tülek Deniz ve ark., Olğun ve Kaptan yaptıkları araştırmalarda hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik imajına yönelik algılarının orta düzeyde olduğunu belirlemiştir.^{14,17,19} Hemşirelik imajının düşük düzeyde bulunduğu araştırmalar ise Deniz Akan ve ark. ile Koşar Şahin ve ark. tarafından yapılmıştır.^{15,18} Yapılan araştırmalarda hemşirelikte imaj algısının farklı düzeylerde tespit edildiği görülmektedir. Öğrencilerin hemşirelik imaj seviyelerinin literatürdeki araştırma bulgularına göre

daha yüksek bir seviyede olduğu görülmektedir. Öğrencilerin imaj düzeylerinde gözlenen farklılıkların eğitim sistemi, kurum kültürü, hemşirelik uygulamalarındaki çeşitlilik gibi faktörlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Birinci ve son sınıf öğrencilerin imaj algısı ölçeğine ait mesleki nitelikler ve eğitim alt boyutlarının puan ortalamaları benzer iken çalışma koşulları, mesleki statü ve dış görünüm alt boyutları dördüncü sınıfta daha yüksek, cinsiyet alt boyutu puan ortalaması dördüncü sınıfta önemli bir seviyede daha düşük bulunmuştur. Şen ve ark.nın yaptığı araştırmada birinci ve son sınıflar arasında hemşirelik imajı için hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık bulunmamıştır. Deniz Akan ve ark. tarafından yapılan araştırmada ise tüm sınıf grupları arasında hemşirelik imajı incelenmiş ve sınıflar arasında puan ortalamalarının farklı olduğu bulunmuştur.¹⁵ Literatürde sınıf düzeyinde hemşirelik imajını karşılaştıran daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

HEMŞİRELİK İMAJ VE PROFESYONEL DEĞERLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Öğrencilerin hemşirelik imajı ve profesyonel değerleri arasında birinci sınıf düzeyinde zayıf, son sınıf düzeyinde ise orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Profesyonel değerlere sahip öğrencilerin, mesleki tutum ve davranışlarında bu değerleri daha etkili bir şekilde yansıtabilmeleri, hemşirelik mesleğinin algısına ve görünümüne olumlu katkıda bulunabilir. Literatürde hemşirelik imajı ile profesyonel değerler arasındaki ilişkiyi inceleyen ve bu araştırma bulgularıyla karşılaştırma yapılabilecek bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Birinci sınıftan son sınıfa kadar doğrusal ilişki seviyesinin zayıftan orta düzeye yükselmesi, öğrencilerin imaj algısı ve profesyonel değerlerinin lisans eğitimi boyunca geliştiğini gösterebilir. Özellikle öğrencilerin profesyonel değerlerinin yüksek, imaj algılarının ise orta seviyede olması bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu süreçte, uygulama alanlarında kazanılan deneyimler, öğretim elemanlarıyla birer yapılan araştırmalar, akademik danışmanlık süreçleri, öğrencilerin motivasyonu ve mesleğe duydukları bağlılık gibi birçok etmen etkili olabilir. Öğrencilerin imaj ve değer puanlarının sınıflar arasında

anlamlı bir farklılık göstermemesine rağmen, sınıf içindeki doğrusal ilişkinin artması, lisans sürecinde yaşanan deneyimlerin bu gelişimdeki önemine işaret etmektedir.

SINIRLILIKLAR

Araştırma, hemşirelikte profesyonel değerler ve hemşirelik imaj algısını ve arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk araştırmadır. Bunun yanı sıra araştırmacının bir kaç sınırlılığı bulunmaktadır. Öncelikle araştırma tek bir merkezde yürütülmüştür ve tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez. Profesyonel değer ve imaj algısını etkileyen faktörlerin hepsi bir arada incelenmemiştir.

SONUÇ

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerlerinin yüksek ve imaj algılarının orta düzeyde olduğu belirlendi. Profesyonel değer ve imaj algıları arasında birinci sınıflarda zayıf düzeyde, son sınıfta ise orta düzeyde doğrusal bir ilişki saptandı. Bu bulgular doğrultusunda hemşirelik eğitim yaşantısının ve uygulama ortamlarının öğrencilere değer ve imaj algılarının gelişmesinde katkıda bulunduğu söylenebilir. Kurum kültürünün, hemşirelik uygulama programlarının ve bireysel faktörler gibi öğrencilerin mesleki gelişimlerine yön veren farklı değişkenlerin de incelendiği araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma tamamen yazarın kendi eseri olup başka hiçbir yazar katkısı alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Emiroğlu NO. Sağlık personellerinin ve toplumun hemşirelik imajı [The nursing image of healthcare professionals and the public]. *Hemş Araşt Derg.* 2000;1:9-18. <http://hemarge.org.tr/ckfinder/userfiles/files/2000/2000-vol2-say1-41.pdf>
- Rezaei Adaryani M, Salsali M, Mohammadi E. Nursing image: an evolutionary concept analysis. *Contemp Nurse.* 2012;43(1):81-9. PMID: 23343236.
- Kaynar Şimşek A, Ecevit Alpar Ş. Toplumun hemşirelik mesleğine yönelik imaj algısı: sistematik derleme [Image perception of the society for nursing profession: systematic review]. *Sakarya Univ J Holist Health.* 2019;2(1):32-46. <https://dergi-park.org.tr/pub/sauhsd/issue/45374/516746>
- Yılmaz M, Gölbaşı Z, Erturhan Türk K, Topal Hançer A. Hemşire, hekim ve hastaların hemşirelik imajına ilişkin görüşleri [Opinions of nurses, physicians and patients on the image of nursing]. *Cumhuriyet Univ Sağlık Bil Enst Derg.* 2019;4(2):38-44. <http://cusbed.cumhuriyet.edu.tr/en/pub/issue/48978/569257>
- ten Hoeve Y, Jansen G, Roodbol P. The nursing profession: public image, self-concept and professional identity. A discussion paper. *J Adv Nurs.* 2014;70(2):295-309. PMID: 23711235.
- Taşkıran N, Çevik Akyıl R, Kahraman A, Erdem N, Çitlik Sarıtaz S. Hemşirelik öğrencilerinde mesleki imaj algısının profesyonel tutuma etkisi [Effect of nursing students' perception of professional image on professional attitude]. *Kırşehir Ahi Evran Univ Sağ Bilim Derg.* 2020;1(1):14-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahievran/saglik/issue/65355/1006895>
- Aydemir Gedük E. Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri [Emerging roles of the nursing profession]. *Sağlık Bil Meslek Derg.* 2018;5(2):253-8. doi:10.17681/hsp.358458
- Schank MJ, Weis D. Service and education share responsibility for nurses' value development. *J Nurses Prof Dev.* 2001;17(5):226-31. https://journals.lww.com/jnsd/online/fulltext/2001/09000/service_and_education_share_responsibility_for_2.asp
- Parandeh A, Khaghanizade M, Mohammadi E, Mokhtari Nouri J. Factors influencing development of professional values among nursing students and instructors: a systematic review. *Glob J Health Sci.* 2014;7(2):284-93. PMID: 25716397; PMCID: PMC4796667.
- Schmidt BJ, McArthur EC. Professional nursing values: a concept analysis. *Nurs Forum.* 2018;53(1):69-75. PMID: 29419942.
- Sellman D. Professional values and nursing. *Med Health Care Philos.* 2011;14(2):203-8. PMID: 21061069.
- Griffin-Heslin VL. An analysis of the concept dignity. *Accid Emerg Nurs.* 2005;13(4):251-7. PMID: 16298291.
- Geçkil E, Ege E, Akin B, Göz F. Turkish version of the revised nursing professional values scale: validity and reliability assessment. *Jpn J Nurs Sci.* 2012;9(2):195-200. PMID: 23181888.
- Sümen A, Teskereci G, Aksoy S, Ergen Z, Ala M, Üzüf F. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleğinin imajına yönelik algılarının ve tutumlarının incelenmesi [The examination of nursing students' perceptions and attitudes toward the image of nursing profession]. *Ordu Univ Hemş Çalışmaları Derg.* 2022;5(1):75-83. doi:10.38108/ouhcd.852072
- Deniz Akan D, Koşar Şahin C, Sevgi Doğan E, Yıldız S, Göktaş G, Çınar Pakyüz S. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik imajına yönelik algıları ile akademik motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi [The relationship between nursing students' perception of nursing image and their academic motivation]. *İnönü Univ Sağlık Hizmetleri MYO Derg.* 2021;9(1):362-73. doi:10.33715/inonusaglik.794807
- Doğan ES, Dedeli Çaydam Ö, Çınar Pakyüz SÇ, Peker B, Kılınc D. Hemşirelik öğrencilerinin mesleğe yönelik profesyonel değerleri ile tutumları arasında ilişki var mıdır? [Is there a relationship between nursing students' professional values and their attitudes toward the profession?]. *Türk Hemşireler Derneği Derg.* 2023;4(2):86-100. <https://dergipark.org.tr/en/pub/thdd/issue/80522/1326566>
- Olğun S, Kaptan G. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik imajı algılarının belirlenmesi [Determination of nursing students' perception of nursing image]. *Sağlık ve Toplum.* 2022;32(1):159-66. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/514785/hem-sirelik-ogrencilerinin-hem-sirelik-imaji-alcilarinin-belirlenmesi>
- Koşar Şahin C, Çınar Pakyüz S, Dedeli Çaydam Ö, Yurdakul B, Çiçek Ö, Çalı EF. Tıp ve hemşirelik intörlerinin hekim hemşire çatışma nedenlerine ve hemşirelik imajına yönelik algıları [Perceptions of medical and nursing interns on the reasons for physician-nurse conflicts and nursing image]. *DEÜ Hemş Fakültesi Elektronik Derg.* 2022;15(3):258-69. doi: 10.46483/deuhfed.865607
- Tülek Deniz H, Kaplan Ö, Başer M. Kadın doğum kliniklerinde uygulama yapan hemşirelik öğrencilerinin cinsiyet ve illere göre kadın algısı ve hemşirelik mesleğine yönelik imajı [Perception of woman and the image of nursing profession among nursing students practicing in obstetrics clinics by gender and province]. *İzmir Katip Çelebi Univ Sağ Bil Fak Derg.* 2023;8(3):907-15. doi:10.61399/ikusbfd.1158915
- Birimoğlu Okuyan C, Çağlar S, Erden Ç. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları, profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler: tanımlayıcı bir çalışma [Nursing students' attitudes towards teamwork, their professional values and related factors: a descriptive study]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2020;9(4):324-32. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.667592>
- Elmalı H. Determination of professional values of nursing students. *J Acad Res Nurs.* 2020;6(1):125-31. doi:10.5222/jaren.2020.59272
- Lee MK, Oh J. Moral distress, professional value, and vocational choice among senior nursing students: a cross-sectional study. *Medicine (Baltimore).* 2024;103(50):e40927. PMID: 39686431; PMCID: PMC11651472.
- Nazari AM, Borhani F, Zare-Kaseb A, Yousofvand V, Abbaszadeh A. The relationship between moral reasoning and nurses' professional values in undergraduate nursing students: a descriptive-correlational study. *BMC Med Educ.* 2024;24(1). doi:10.1186/s12909-024-05888-z
- Baysan Arabacı L, Başoğlu C, Acar K, Aksak N, Büyükoçak A. The relationship between professional values of student nurses and communication with collaboration skills. *J Acad Res Nurs.* 2022;8(2):78-86. doi:10.55646/jaren.2022.63325
- Weis D, Schank MJ. Development and psychometric evaluation of the Nurses Professional Values Scale-Revised. *J Nurs Meas.* 2009;17(3):221-31. Erratum in: *J Nurs Meas.* 2010;18(1):70-2. PMID: 20069950.
- Dost A, Bahçecik AN. Developing a scale for the image of nursing profession. *J Acad Res Nurs.* 2015;1(19):51-9. doi:10.5222/jaren.2015.051
- Peksoy S, Şahin S, Demirhan İ, Kaplan S. Hemşirelik öğrencilerinde profesyonel-lik algısı ve mesleki değerlere bağlılık arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi [Evaluation of the relationship between professionalism perception and adherence to professional values in nursing students]. *Hacettepe Univ Hemş Fak Derg.* 2020;7(2):104-12. doi:10.31125/hunhemsire.763138
- Yağcan H, Uludağ E, Okumuş H. Hemşirelik öğrencilerinde duygusal zekâ ve mesleki değerlerin karşılaştırması [Comparison of emotional intelligence and professional values among nursing students]. *DEUHFED.* 2021;14(3):217-23. doi:10.46483/deuhfed.675733
- Aslan H. Hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik tutumları ve imaj algıları [Attitudes and image perceptions of first-year nursing students towards the nursing profession]. *J Soc Sci.* 2021;51(4):55-66. https://so-bider.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=49927
- Seval M, Sönmez M. Hemşirelik öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve imaj algıları arasındaki ilişki [The relationship between nursing students' attitudes toward the profession and their perception of image]. *Sağlık Akademisi Kastamonu.* 2020;5(1):19-36. <https://doi.org/10.25279/sak.481182>
- Su S, Köse KN. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerleri ile hemşirelik tanımlarını algılamaları arasındaki ilişki [The relationship between nursing students' professional values and their perception of nursing diagnoses]. *Gen Sağlık Bilim Derg.* 2021;3(1):20-8. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1353268>
- Köse Tosunöz İ. Yaşlı ayrımcılığı ve mesleki değerler arasındaki ilişki: hemşirelik öğrencileri örneği [The relationship between ageism and professional values: the case of nursing students]. *Sağlık Akademisi Kastamonu.* 2022;7(3):426-40. <https://doi.org/10.25279/sak.732939>
- Bang KS, Kang JH, Jun MH, Kim HS, Son HM, Yu SJ, et al. Professional values in Korean undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today.* 2011;31(1):72-5. PMID: 20452708.
- Leners DW, Roehrs C, Piccone AV. Tracking the development of professional values in undergraduate nursing students. *J Nurs Educ.* 2006;45(12):504-11. PMID: 17190363.